

TV un radio raidījumu valodas vērtējums

Latvijas Radio raidījums “Monopols”

1.raidījums 28.02.2020. (10:07–20:00) **Ingus Ulmanis** sarunā ar alpīnistu Kristapu Liepiņu.

Intervijā Ingum daudz sarunvalodas, piemēram, tas *cipars* (pareizi: skaitlis, daudzums; cipars – sarunvalodas vārds) varētu būt reizināms vairākas reizes; dzirdamas arī gramatikas kļūdas: kaut kas *sarunājās* (pareizi: *sarunājas*) zem kājām; *paklausamies* (pareizi: *paklausāmies*) tavu pirmo dziesmu; dažs labs klausītājs tagad *iesaucās* (pareizi: *iesaucas*).

2. raidījums 19.03.2020. (telefonintervija 30 min., studijā viesā nav) **Arita Grīnberga** sarunā ar rotu mākslinieku Andri Lauderu. Runā skaidri, saprotami, gramatikas un leksikas (vārdu izvēles) kļūdu maz. Divas fiksētas neprecizitātes: es *īstenībā* tādu gredzenus biju aizmirsusi (var iztikt bez vārda īstenībā, liekvārdība); jums kāds *skolnieks* nav gadījies (*skolnieks* ir tikai vīr.dz., precīzāk būtu prasīt: jums kāds skolēns nav gadījies).

3. raidījums 19.04.2020. **Arita Grīnberga** sazinās (telefonintervija) ar strausu un kazu fermas “Nornieki” īpašnieku Pēteri Gobzemi Snēpelē. Runā skaidri, saprotami, gramatikas un leksikas (vārdu izvēles) kļūdu maz. Dažas fiksētas neprecizitātes: toreiz mazliet *iesmaidīju* par nosaukumu (veiksmīgāk būtu: *pasmaidīju*, *iesmējos*, jo vārds *iesmaidīties* neeksistē); jūs esat *vinnējuši* (labāk: jūs esat uzvarējuši, *vinnēt* – sarunvalodas vārds, aizgūts no vācu valodas); kas ir aiz horizonta – tas ir *baigais kaifs*; ņem un *ieklapē* (domā: *iekausta*); esam strausiem pievērsušies, taču nevar arī kazas *apbižot*. Šajos teikumos fiksēts nevajadzīgs atsevišķu sarunvalodas vārdu lietojums, taču tas kopumā (izņemot rusismu *apbižot*) netraucē, jo nav pārspīlēts un uzkrītošs.

4. raidījums 19.05.2020. **Ingus Ulmanis** sarunā ar Dāvi Dudeli – saldējuma firmas “Avene” īpašnieku un BMX braucēju. Ingum daudz sarunvalodas, arī gramatiski nepareizas vārdu formas, konstrukcijas, vērojama liekvārdība. Piemēram, Kas *tur* bija par iemeslu, ka neēd gaļu?, piedod, ka es tev *šitā* teikšu; bet viņam *neizdodās* (pareizi: *neizdodas*); *šitādi* veselīgi stāsti kaitina (pareizi: *šādi*); tev ir jābūt *apņemšanai* (pareizi: vārdam *apņemšanās* nav datīva locījuma, jāliek klāt vēl kāds vārds, piemēram, tev ir jābūt *apņemšanās sajūtai*, *apņemšanās priekam*, *apņemšanās pārlicēbai* u.tml.); dziesma *dikti* populāra (dikti – sarunvalodas vārds, turklāt tas raidījumā izskan vairākkārt), no kuras puses *tu Latvijā nāc* (labāk: no kuras puses tu Latvijā esi?); garšīgs tas *saldžuks* (sarunvalodas vārds); lūk, tev alga *no sporta*; *dēļ sporta* tu apceļoji pasauli (pareizi – sports tev deva iespēju apceļot pasauli); vēl viens *Līgas tev* jautājums (labāk: vēl viens Līgas jautājums (tev)); jaunie *cenšās* (pareizi: *cenšas*) ar sportu, ar vingrošanu ietekmēt.; lai Latvijai veselīgs *imidžs*; tev tās *lietas* nāk no sirds, ies *tā lieta* uz priekšu; saglabā šo *lietu* – pārdod *tos saldžukus!* (vairāki teikumi pēc kārtas ar vārdu *lieta*, slengisms *saldžuks*).

Secinājumi

Kā jau tika minēts, lielākie iebildumi ir pret Ingus Ulmaņa valodas kvalitāti. Raidījums ir saturiski bagāts, arī Ingus uzdotajos jautājumos šķir leksēmu nozīmes (piemēram, pareizi lieto vārdus *veģētārietis* un *vegāns*), taču sarunā dzirdams pārāk daudz sarunvalodas, arī gramatikas kļūdu, kas ir jūtamas, labi saklausāmas un disonē ar saturu. Ingus balss – ir nostādīta, tembrs patīkams, raidījuma vadītājs ievēro runas melodiju, akcentē pauzes, taču gribētos dzirdēt tīrāku valodu – gan gramatikas normu ievērošanā, gan leksikas izvēlē, izvairoties no sarunvalodas un slenga elementiem.

Latvijas Radio raidījums “Pieci rīti”

1. raidījums pirmdiena, 17.02.2020. Toms Grēviņš, Uldis Ziediņš un Inese Pučeka. Visvairāk runā Toms Grēviņš, tāpēc arī viņa runai ir visvairāk pievērsta uzmanība.

Raidījuma sākumā Toms mudina Inesi pastāstīt par dzīvi, ceļojumiem.

Inese: nācu *ar kājām*; vienīgā *bēdīna* – netiku uz Tartu Stūra māju (nevajadzīgi lietots deminutīvs), *daudz sporta notikumi ir bijuši* (vai nu *daudz notikumu ir bijis*, vai nu *daudzi notikumi ir bijuši*).

Uldis: vakar Tomam bija dzimšanas diena – (kāds) uzdāvināja grāmatu. *Lai tev labi lasās!* (Nevar saprast, varbūt, ka teikts ar ironiju); visi tie, kas *mīl konferences* (labāk: kam patīk konferences, latviešu valodā konferences nemīlam);

+ **Ulda pozitīvie akcenti:** *Ķīnā naudas ir daudz.*

Toms: Nu, *forši!* Kā jāballējas, lai *šito* izdomātu. Nu ko, jāsāk strādāt! (pēc 31. raidījuma min.) *Dēļ tā*, ka pūš silts vējš, *dēļ tā* naktī ir siltāks nekā dienā; pavēss, tai *pat laikā* – karsti; šitāds vējš; ok, aprīļa vidū *simts kilometri* jānoairē (pareizi – simts kilometru, pēc jautājuma cik? – ģenitīvs); *forši, forši*; būs spēle – divi *mudaki* (saka par sevi un Uldi) mēģinās atbildēt, bet klausītāji arī var iesaistīties; Toms: *Izšukoji*, kur tā atrodas (Azūra logs Maltā); šo mēs iekalsim, *ka maz neliksies!*, ja nu galīgi *vē*, tad lai visiem *faini!*; *sen* (saka plati, pareizi: šauri, īpašības vārds *sens* ir jāizrunā plati, nevis apstākļa vārds *sen*); *sen* (atkal saka nepareizi: plati) *dušojāties* pa “Muzikālo dušu”, *tā ka maz neliekas!* (izteiciens no krievu valodas *malo ne pokazetsa!*); *Mjačiks baigo* atrakstīja, tas ienāca prātā *priekš pirmdienas rīta*; *ja reiz* ir pirmdiena, tad šāda dušas salts! (pareizi: ja jau ir pirmdiena, tad.), gabals *iz* vēstures, būs vairāki *šitie te, priekš Deutsche Gramophon*.

+ **Toma pozitīvie akcenti:** *Ventspils* saka ar plato e, pareizi!; ko jūs *rakstāt*, jūs *klausāties*, *Vitkum* dzimšanas diena, uz ceļa *daudz grūžu*, *skatāties* uz ceļu, *zinām, nezinām*.

Raidījumā ir sporta ziņas, dažādas spēles, mūzikas un laika ziņas, kultūrziņas, interesantas (neparastas) ziņas; kopumā par saturu ir domāts, ir arī jautrība, studijā brīžiem skan smieklī (Donats – virtulītis un Donāts – vārda diena, kaut kalendārā Donats); asprātīgi džingli – piemēram, “Jāieiet dušā!”, skan daudzveidīga – vairāk jauniešu auditorijai – paredzēta mūzika; skan Latvijas Top 40 dziesmas, brīžiem starp vadītājiem veidojas jautra saspēle.

2. raidījums otrdiena, 17.04.2020. Toms Grēviņš, Uldis Ziediņš un Inese Pučeka

Inese: jaunieši no rīta pamostās; wow! (angliskais izsaukšanas vārds); gulta ir tikai priekš gulēšanas.

Uldis: man bija tēja uztaisīta kaut kur bez desmit sešos, nu un mēs tik ilgi runājām, ka maisiņš palika iekšā; pārsteigts par publikas interesi par šo gājieni; nav laiks aiziet pēc silta ēdiena; Japānā riktīgi traki ar distancēšanos,

Toms: *bla, bla, bla* (kas liecina, ka atkal viens un pats: mūzika, darbs, kārtējais rīts?) (*Kāpēc ir piektdiena? Atkal piektdiena!*) Vētras postījumi nav neko saskādējuši; kopš vakardienas manā dzīvē melnā svītra – viskautkas (sarunvalodas vārds) tehniski sagāja dēli, kā rezultātā (stila kļūda), un vēl mājās (aprauti teikumi, nopūtas); un tas viss tā riktīgi nosita garastāvokli, ieslēdzu radio, viņš izmeta ārā, otrs dzīvais bija sačakarēts, riktīgi nevarot dzīvot, nometu smaržas, viņas saplīsa; kas notiek, ja viss aiziet šreijā; štrunts ar smaržām; tā ziepe ir tāda, nu bet tu to tēju atjauc; uzlej bišķi siltu ūdeni (vairākas minūtes diskutē par pārāk ievilkušos tējas maisiņu), runā pat patvāri (min arī samovaru, bet tas ar ironiju, apzināti); sveiciens dzimšanas dienā Uldžam; priekš kam naudu ieguldīt kāzu biznesā, priekš kam to darīt?, kaut kas neštimē; foršs stāsts, foršs; šodien ar bērniem no mājām strādās Signe (vārdu kārtība); nu jau bišķi vairāk, kā stūrējas šai laikā? (prasa zvanītājam), ak, es duraks, ir rīti, kad tā smadzenīte strādā lēnāk; uzliekam vēl, lai tā smadzene visiem rauj jumtu nost!, tāpēc priekš radiostacijām uztaisīja īsāku dziesmas versiju; garajiem gabaliem nav nekāda vaina, wow, ej pa gaisu!, albūmā sešminūtīgs, septiņminūtīgs gabals; davai, uzliekam Busuli!

+ **Toma pozitīvie akcenti:** man bija jāsteidzas; daba mostas; jūs zvanāt, rakstāt.

Šajā raidījumā klausītājs aizrāda par vārda priekš lietojumu – neesot iederīgs un pareizs, izveidojas dialogs, kurā Toms prasa: “Producenta kungs, vai man jālabo, ja klausītājs aizrāda?” Uldis, atsaucoties uz kādu citu klausītāju, atbild: “Davai, lai paliek!” Protams, tas jāuztver ar smaidu, arī studijā visi smejas, bet iznāk, ka klausītājs velti aizrādījis. Otra situācija veidojas starp Uldi un Inesi; Inese saka, ka gulta ir tikai priekš gulēšanas; Uldis labo – gulēšanai; Inese smejas – nē, priekš gulēšanas, un atkal visi sāk smieties. Tā arī nevar saprast; apzināti vai neapzināti ironizē par savām kļūdām.

3. raidījums otrdiena, 19.05.2020. Toms Grēviņš, Uldis Ziediņš un Inese Pučeka. Toms studijā viens pats, Inese un Uldis iesaistās no mājām.

Inese: vajadzētu sakārtot likumdošanu, a man liekas, pēc naudas atgriešanas.

+ **Ineses pozitīvie akcenti:** kā lai kārtīgi izguļas.

Uldis: bišķi nomierinājos, kaut kas mums rakstīja (pareizi: kāds mums rakstīja); šobrīd nekāda informācija nav, tad man jāpārzvanās, lai labi skrienas!, ir uztaisīti cimdi, kur ziemā slaucīt punķus (kur ziemā noslaucīt degunu), vienā pusē asaras, otrā – punķi (otrā – slapjais vai mitrais deguns); skaidrs, ka (neskaidri izrunā vārdu skaidrs).

+ **Ulda pozitīvie akcenti:** temperatūra ir citāda, atšķirīga.

Toms: Inese, tu esi klusu, es tevi sagriezīšu skaļāk; es jums iedošu piemēru, kāds ir nozūmējis lādētāju, cimdus; ārā ir šitā, Toms viskautko dara atālināti (par Tomu Brici), tas ir dēļ gaisa mitruma, satiksme no rīta nav; es būšu gaisā no vieniem līdz pieciem; ābolplanšete (ābolplanšete būt labāk; āboli – dialektāla forma), viņi mētā cenas; pirms pieciem gadiem Romā bija pilnīgi savādāks skats; es vakar bišķiņ paskatījos cenas – tās nav psihopātiski augstas; mēs lidojām par padsmi eiro dēļ burbuļa; jūs teicāt šitā, wow, johaid!; es bišķiņ ceru uz labu prēmiju Jāņos; kompānija divu nedēļu laikā atgriezta

naudu; šī nu gan ir *smuka* dziesma, *feini!*, lielajā *bildē* rādās bez nokrišņiem, uz Jāņiem varēt *uzraut* 25 grādus, *riktīgi* labi – zonne (vāciski – saule) labi pamodina; nesapratu, kur bija *cepiens*, bet jāmaksā liela nauda, vairāk runā, nekā mūziku *laiž*, bet kad *laiž!*, *termometrs* (jāsaka šauri, Toms saka plati); tā *bišķiņ* ir kā sāls kaisīšana; *bomba! kruts* scenārijs!, *šito* var uzvest aci, *šito* mēs neesam darījuši, pulkstenis rāda *astonus*; jūtos diezgan *ok*, koncerts *feins*, dzejas *mētājat* viens otra virzienā; grūti *caur* viņiem iegādāt picas; sāku *štukot*, kas pārgājienā jāņem līdz; jāsak domāt visādi *stārtapi* (jaunuzņēmums), lai *foršas* brīvdienas, *turpinam* (pareizi: *turpinām*) izturēt šo laiku.
+ **Toma pozitīvie akcenti:** *mēs turpinām; darām*, sastrēgumu sauc apvidvārdā par *stūķi*, kas ir radoši un interesanti.

Secinājumi

Raidījuma saturs ir daudzveidīgs un saturiski sabalansēts: raidījumā tiek lasītas dažādas (laika, kultūras, sporta, mūzikas) ziņas; ir spēles, dažādi erudīcijas un zvanītāju konkursi, atbildes uz zvanītāju un rakstītāju jautājumiem (sasaiste ar klausītāju auditoriju); skan daudzveidīga (pārsvārā jauniešu auditorijai) paredzēta mūzika; apaļajās stundās (7.00 un 8.00) skan LR 1 ziņas.

Pozitīvie akcenti liecina, ka vadītāji gramatikas likumus zina, izprot un zināšanas izmanto. Rodas iespaids, ka reizēm apzināti tās ignorē, lietojot sarunvalodas stilu. Lielākie iebildumi ir par leksikas izvēli. Tas īpaši attiecas uz lielāko runātāju Tomu Grēviņu, uz kura pleciem praktiski gulstas visa raidījuma slodze, varbūt tieši tāpēc atsevišķos brīžos rodas iespaids, ka īsti nav, ko teikt (žēlabas par kārtējo agro rītu, pārāk ievilkusies tējas paciņa, atsevišķu “tukšu” tematu iztīrīšana: kāpēc tāds vējš, gaisa temperatūra vai klusas ielas). Toma valodā ļoti daudz sarunvalodas, slenga – krāšņa visdažādāko neliterāro slāņu buķete. Gramatikas kļūdu nav daudz, jo, kā jau norādīju runātāju pozitīvajos akcentos (+), gramatikas normas ar retiem izņēmumiem Toma, Ineses un Ulda runā kopumā tiek ievērotas. Tā kā galvenais runātājs Toms ir jauniešu autoritāte, runājot slengā, netiek ievērota publicistikas stila audzinošā funkcija, jo jauniešiem ir iespēja viņu atdarināt, viņam sekot. “Modernajā informācijas pasaulē zināma nozīme ir pazīstamiem cilvēkiem, izciliem runātājiem, kas dominē medijos un kas pat negribot vai neapzinoties tiek imitēti. [...] raidījumi, kas saista lielas auditorijas, nostiprina lietojuma normas.” (Veisbergs, A. Literārā valoda, standartvaloda, normas//*Literārā valoda un normas lingvistiskajā praksē* Rīga ; LVA 2014, 12.lpp.) Sabiedriskajā medijā gribētos dzirdēt mazāk slenga un sarunvalodas.

Latvijas TV raidījums “Rīta “Panorāma””

1.raidījums. 28.02.2020. Vadītāji: Gusts Kikusts, Linda Abu-Meri, Ilze Skudra, Reinis Ošeniņš, korespondents Uldis Birziņš

Gusts Kikusts: ..dzīvojam uz *atpakaļu*. (apvidvārds), ..videi draudzīgāku agregātu *kurbulēšanu* (sarunvalodas vārds: Linda gan raidījumā pielabo: saimniekošanu); Festivāla *ietvaros* (liekvārdība; pareizi: festivālā) notika arī Mirrenas slavenāko filmu retrospekcija; Taču, vai ir kādas jomas, kurām būtu jāpievērš vēl vairāk uzmanības, *ko* nekad nevar būt par daudz. (iespējams, pārteikšanās, taču nepareizs locījums); diezgan pamatīgi arī šo lietu kopā *kūrējat*.. (sarunvalodas vārds); 10 šādus *knēveļus*, kas pretinieku sadragā lupatās (sarunvalodas vārds; izmantots, runājot par bērnu

iesaistīšanos prāta spēlēs); ..apmācību laikā uz Latvijas un Baltkrievijas robežas (labāk – mācību laikā) tiks imitētas nekārtības (arī titros nepareizi ar atstarpī Latvijas – Baltkrievijas);..plašāks pasākums Nacionālajā bibliotēkā šodien.. (skaidrruna, pareizrūna); ..ņemot vērā mazo sniega daudzumu, gan arī ledus kārtas neesamību, kā ir ar šo risku vadību attiecībā uz sējumiem? (pārāk samudžināta izteiksme): izrādē par to, kādu ietekmi vecāki atstāj uz bērnu dzīvēm (dzīve – vsk., kādu ietekmi uz bērnū dzīvi); ..bez dziedāšanām.. (labāk vsk. – bez dziedāšanas)

Linda Abu-Meri: Zemnieku Saimas (neskaidri) vadītājs būs mūsu studijā, kad un kā iekļauties šajā izklaidējošā (pareizi: izklaidējošajā) komandu erudīcijas turnīrā; ES dalībvalstis ne tuvū (?) nav nonākušas līdz kompromisam par budžetu (ziņa raidījumā tiks atkārtota vairākas reizes, tāpat arī šī kļūda) ... viens no izaicinājumiem (modes vārds) būs mazināt zaļo aktīvistu spiedienu uz lauksaimniekiem; ... no kopīgās lauksaimniecības politikas būs atkarīgs, kādu finansējumu zemnieki saņems un kādus noteikumus būs jāievēro (pareizi: kādi noteikumi būs jāievēro); sižeta sērijas “Domā zaļi” ietvaros (sižetu sērijā – bez ietvaros, ietvari – liekvārdība) mūsu korespondents Uldis Birziņš ir sagatavojis...;..šī te vīrusa infekcija radīs spiedienu uz tūrisma nozari .. interesants aspekts par to, ka, nu, Igaunijā tāds kā informatīvais sprādziens noticis, tā to raksturo Igaunijas žurnālists Madi Musts, viņš ir nointervēts. (liekvārdība, lieks priedēklis no-) ; Nu, nezin, vai tā būs labākais ieteikums. Roku mazgāšana noteikti palīdz.. (nepareizi saskaņota dzimte); Protams, ka (stila kļūda, labāk bez ka); Pagājušajā mēnesī, izceļoties diskusijām par nepieciešamību būvēt jaunu bērnu dārzu; iezīmējot nākotnes plānu, ..kā būtu jāattīstas tieši reto slimību ārstēšanai; uzbrukumā slimnīcās (nevar saprast, vai uzbrukumā slimnīcai vai pēc uzbrukuma slimnīcai, kaut gan iepriekš tika teikts, ka uzbrukums nenotika slimnīcai) nogādāti 36 Turcijas karavīri; ..mēs gaidām Reini Ošenieku; nevienā gadījumā vīruss nav apstiprinājies.. (..nav apstiprināts); Vai tur, kā reiz, ir problēmas (kā reiz – rupja stila kļūda); Skola divdesmit trīsdesmit; ..vidusskolēniem būs iespējas izveidot savas mācību programmas izvēļu grozu kopā ar projekta “Skola divdesmit trīsdesmit” ekspertiem. (Lai gan tā saka ļoti daudzi, arī amatpersonas, jāsaka būtu Skola divtūkstoš trīsdesmit), Jūs deju grupu “Buras” vadāt jau 22 gadus (gramatikas kļūda; pareizi – vadāt).

Ilze Skudra: ..nokrišņi sniega veidā (2x)_;; Rimi Rīgas maratons (titros pareizi – maratona) direktors Aigars Nordis; Kādas tad emocijas tev visvairāk valda? (pareizi: tevī)

Reinis Ošenijs: Ceturtā vieta uzreiz aiz goda pjedestāla arī Andrejs Rastorgujevs un Baiba Bendika Eiropas čempionātā jauktajā pāru stafetē. (nepareizi saskaņots locījums); ..bobsleja divnieku sacensības vai tagad, kad ir skeletons, kur tie skatītāji vairāk..? (..sacensībās.. / vairāk + Akuz. to skatītāju); Paldies, tā bija Līva Oliņa no Vācijas Altenbergā. (secība! ..no Altenbergas Vācijā).

Uldis Birziņš (korespondents): katram jāizvēlas savai ģimenei piemērotu veļas mašīnu (pareizi: jāizvēlas piemērota veļas mašīna – nominatīvs)

2. raidījums 27.03.2020. Vadītāji: Linda Abu-Meri un Sigurds Siliņš, piedalās Ilze Skudra (laika ziņas) un Raimonds Gekišs (sports); Aija Kinca (atsevišķu sižetu korespondente)

L.Abu-Meri: dzirdamas nepareizas intonācijas vārdos, “lauž” vārdus: *rai'dījumā, Il'ze; brī'vi; krī'zi, rā'dīties, mā'jās, Mal'tas premjers, lai'ks.*

Runātajā tekstā daudz stila kļūdu, pārteikšanās, piemēram, stāsta par sezonālu aktualitāti – lūpu plaisāšanu, pēc brīža saraustīti atkārti vēlreiz – ka labāk cīnīties ar lūpu plaisīšanu, bet vairs nelabo, tā ka vārdu var saprast no iepriekš teiktā; mēs turpinām ar ārzemju aktualitātēm; Operācija, kuras atcelšanas rezultātā (pareizi: *kuru atceļot*) var tikt apdraudēta dzīvība; laiks, kad piesekot (?)mūziķiem; pēdējās diennakts laikā atklātas 17 000 jauni inificētie, prasījis 1200 cilvēku dzīvības (pareizi – *dzīvību*), ASV mēdiji (pareizi: *mediji*); tikmēr Tramps iestājas par noteikumu (stilistiski nepareizs saikļa tikmēr lietojums); .. apjomīga pētījuma rezultātiem (“norija” vārdu ar); cilvēku skaits kļūst vairāk, sliekšnis varētu samazināties, atgriezās bilde ēterā, tā teikt; mums ira dažādas aktualitātes, attīstajām valstīm (attīstītajām), šogad, šogad varētu samazināties (nevajadzīgi atkārtojumi); mēs turpinām, pap rullīši (tualetes papīra rullīši – neskaidri).

+ **Lindas Abu-Meri pozitīvie akcenti:** uzzinām.

Sigurds Siliņš – Amrikas Savienotās Valstis (nedzirdēju patskani), kuru atcelšanas rezultātā; gadījumā, ja veselības stāvoklis saasinās (liekvārdība, pareizi bez *gadījumā*), atļauts strādāt veikaliem, kas atrodas iekšā tirdzniecības centros (liekvārdība)

Aija Kinca: budžetā izdalīti (pareizi: *piešķirti, atvēlēti*)... lati (tas ir arhīva sižets, tāpēc lati)

Kļūdas titros: psihotarapeitei Guntai Ancānei parakstā teikuma vidū vārds psihoterapeite rakstīts ar lielo sākumburtu (profesore Psihoterapeite)

Izes Skudras valodā gribētos dzirdēt skaidrāku vārdu temperatūra, ātri runājot dzirdama tempertūra; nokrišņi lietus un slapja sniega veidā (labā vienkārši: lietus un slapjš sniegs)

3.raidījums 14.05.2020. Linda Abu-Meri kopā ar Gustu Kikustu

Raimonds Gekišs: proms (domāts, *protams*; šis vārds vairākkārt neskaidri), insanti (interesanti), patiesībā daudz vairāk darba (liekvārdība)

Ize Skudra: aktuālā informācija ir sekojoša (pareizi: *šāda*), neskaidri mākoņi ir vairāk (pareizi: *neskaidru mākoņu ir vairāk*), cik skaista ābele pie mums atrodās (pareizi – *atrodas*)

Gusts Kikusts: serbi, serbu pareizticīgo centrs (*serbi* jāsaka šauri, saka plati; notikšot vebinārs (termins *tīmekļseminārs*, kad interneta vietnē katrs piedalās seminārā ar savu datoru); robežu atvēršana Baltijas valstu ietvaros (ietvari – liekvārdība; labāk: *starp Baltijas valstīm, Baltijas valstīs*).

Uldis Birziņš (korespondents): lakši lietojami pie nosacījuma, ja tie auguši ... (pareizi: *lakši lietojami, ja tie auguši...vai lakši lietojami ar nosacījumu...*)

Linda Abu-Meri: dzirdamas nepareizas intonācijas vārdos, lauž vārdus *gai'ta, trū'kumi, mē'nesi, skai'drs.*

Šorīt, kā reiz, lasīju pirmo reizi (frāze aizgūta no krievu valodas tieši tulkojot kak raz, šī frāze uzskatāma par rupju stila kļūdu, Lindas runā diemžēl dzirdama arī citos rīta raidījumos vairākkārt), stāsta par Baibu Braži, kas redzama uz žurnāla vāka (preses

apskatā), bet, par ko ir šī saruna – nevar saprast, kaut ko neskaidri nober, kaut gan klausījos šo frāzi 3 reizes, nesapratu; *atc* pasākumus vajadzētu (nepasaka līdz galam atceltos), *sarnāšos* (sarunāšos), ..*omēr* daļa sabiedrības (nedzirdu pirmo t – tomēr), ..*aldies*, Ilze, ..*abrīt* (paldies, labrīt: neizrunā vai norij pirmos burtus); *jāgriežās* pēc ārsta palīdzības; *bērndārza* darbība atsakta; kārtība var atšķirties *no dārziņa uz dārziņu* (nelatviska frāze: katrā dārziņā); klātienē nodarbības *nekādīgi* (*nekādīgi* – sarunvaloda) un ievērojam *drošo 2 m klātbūtni*, pārteicās, pēc tam laboja uz vārdu *attālumu*; ar Covid *inficējušās* (nedzirdu i), sen neesam runājuši, kā *sokās* Harijam un Meganai (pareizi: *sokas*), pēc tam 2.x, šo vārdu atkārtojot, pasaka šo vārdu pareizi; Harijs *jūtās*, kā virzienu dzīvē pazaudējis (pareizi: *jūtas*), Harija *atšvešnāšanās* no karaļnama (neskaidri *atsvešināšanās*); kas saņems šis *komp.* labi, ar teātriem skaidrs (domātas bija *kompensācijas*, nepasaka vārdu līdz galam), vai *ts* būs saistīts ar nodokļiem, maskas jānēsā, kur daudz *cilvēk*, *atvēlēlētos* līdzekļus (domāts: *atvēlētos*), dejot drīkst vienas mājsaimniecības *ietvaros* (ietvari – liekvārdība, pareizi: vienā mājsaimniecībā); *šie te* mūziķi.

Kļūda titros: var pieteikties uz pabalstu par aprīļa *mēnesi* (pareizi – aprīli).

4.raidījums 25.03.2020. Linda Abu- Meri kopā ar Gustu Kikustu (uzmanību pievērsu vairāk tieši Lindai Abu-Meri)

Linda Abu-Meri: Krīz..s laikā, Ilg.. Šuplinska, pol..cija, repres..attīstīb.., Madara Palam.., kald..mēnesis (kalendāra); valdībā *kā reiz* lēma, daudz cilvēki, ieņēmum.. dienests, kā jūs *darat*; tagad *turpinam*, *mistru* prezidentam jautāsim (vārdu *ministru* vispār nevar saprast), *šis te* dīkstāves pabalsts.

Ilzei Skudrai laika ziņās viena kļūda: *daudz ogas* (pareizi: *daudz ogu*)

Toms Pastors runā skaidri, saprotami, saklausīju vienu kļūdu: vēl *gaidam* (pareizi – *gaidām*)

5.raidījums 20.04.2020. Karīna Rubene kopā ar Gustu Kikustu

Karīna Rubene – mācības notiks *citādāk* nekā ierasts (labāk: *citādi*); kompetenču pieeja sāks *strādāt* 2022. gadā (nav īsti stilistiski veiksmīgi, labāk: *sāks darboties, tiks īstenota*).

Gusts Kikusts – *smukie* cipari (*cipari* – sarunvalodas vārds, labāk – *skaitļi*)

Raimonds Gekišs: *proms* (domāts, protams)

Secinājumi

Vislielākie iebildumi no “Rīta “Panorāmas”” komandas ir pret **Lindu Abu-Meri**. Apzināti noklausījos vairākus raidījumus, pieļaujot, ka kāds konkrētais raidījums subjektīvu iemeslu dēļ Lindai Abu-Meri varētu būt mazāk veiksmīgs. Diemžēl trūkumi atkārtojas visos dzirdētajos raidījumos. Nedzirdu skaidru runu, moderatore nejūtas pārliecinoši, droši, izskatās, ka uztraucas, nervozē, kas atspoguļojas viņas kustībās, žestos un valodā. Ja nomierinās, runā labāk, arī pārsakās un minstinās mazāk. Pārsvarā visu laiku moderatori pavada sasprindzinājums, nervozitāte, žoklī vērojams saspringums, kas traucē skaidri izrunāt vārdus; sejā brīžiem dabisks, brīžiem samocīts un mākslīgs smaids, kas redzams straujajā sejas mīmikas maiņā (ja atceras, ka jāsmaida, pēkšņi smaida, kaut iepriekš izskatās norūpējusies). Runa nav tik daudz par gramatikas

vai leksikas kļūdām, bet nervozitāti un saspringumu runā, sejas vaibstos. Nepieciešami artikulācijas aparāta muskulatūras (sejas, žokļa, lūpu) treniņi un vingrinājumi runas pedagoga vadībā. Bieži tiek “norītas” vārdu galotnes, vidus patskaņi, atsevišķas vārdu daļas (pusvārdi, mazie prievārdi (ar, uz), saikļi (un, bet)), nevajadzīgi atkārtoti vārdi; tajās atsevišķās reizēs, kad moderatore ir mierīga, arī balsts ir labāka un runa skaidrāka.

Gustam Kikustam ir laba, kopta un pareiza valoda. Vārdus izrunā skaidri, saprotami, tembrs patīkams, balss nostādīta, labi ievēro loģiskās pauzes, akcentus. Ir atsevišķi vārdi, sīkas neveiksmes, kas tiešajā ēterā var gadīties, taču tas netraucē uztvert sacīto, nebojā ne personisko, ne raidījuma koptēlu. Tas pats attiecas arī uz otru biežāk redzamo raidījuma vadītāju **Sigurdu Siliņu**. Sigurdam atsevišķās reizēs jāpiestrādā pie skaidrrunas (žokļa vingrinājumi), gramatikas un stila kļūdu ļoti maz.

Karīna Rubene raidījuma vadītājas lomā ir ļoti reti, visticamāk, tikai aizvieto, taču iebildumu pret viņas skaidrrunu, izrunu, valodu praktiski nav. Ir atsevišķi vārdi, sīkas neveiksmes, kas tiešajā ēterā var gadīties, taču tas netraucē uztvert sacīto. Ļoti patīkams un profesionāli pārliecinošs koptēls.

Visiem dzirdētajiem vadītājiem būtu nepieciešamas latviešu valodas nodarbības gan zināmu normu atkārtošanai (t.s. gramatikas “zelta likumi”), gan jaunu vārdu un terminu apzināšanai un turpmākajai lietošanai un iekļaušanai savā leksikā. Lasītajos ziņu tekstos sastopamas gan stila, gan pareizrakstības kļūdas (*rezultātā, gadījumā., ietvaros* utt.). Nezinu, vai tos gatavo paši moderatori, bet jebkurā gadījumā jāpievērš uzmanība arī šiem tekstiem – te būtu vajadzīgas valodas stila kopšanas nodarbības latviešu valodas speciālista vadībā. Tāpat (sevišķi norādītajiem ziņu vadītājiem) nepieciešamas runas pedagoga nodarbības sasprindzinājuma mazināšanai un pareizrunas un skaidrrunas izkopšanai.

Latvijas TV raidījums “Mēs ar brāli kolosāli”

1.raidījums 02.02.2020.

Tikai minētas tikai raidījuma vadītāju – Ievas un Emīla Ķīģeļu kļūdas.

Čau visiem un jūs skataties “Mēs ar brāli kolosāli” – saka Ieva un Emīls (pareizi: *skatāties*). Šī ievadfrāze atkārtojas visos raidījumos. sajūta, ka tu, pieņemsim, peldi jūrā (liekvārdība)

2.raidījums 01.03.2020.

Čau visiem un jūs skataties “Mēs ar brāli kolosāli”

Ieva: Tas taču ir vandālisms (pareizi – *vandalisms*); Kāda ir atšķirība ar alpīnismu un kāpšanas sportu (pareizi – *starp*)

Emīls: Cik ilgi jūs mācat bērnus kāpšanā (pareizi – *mācāt*), Man patika kāpt par interesantām sienām (pareizi: pa sienām)

3.raidījums 31.05.2020.

Čau visiem un jūs skataties “Mēs ar brāli kolosāli”.

sākas *visforšākais* brīvlaiks

Abi ātri runā: *insants, proms, piensim* (nedrīkst steigties, skaidrruna!)

Kļūdas: jāiet peldēt ar pieaugušo, kurš par *tevīm* var uzņemties atbildību, peldēties visiem *gribās*, bet *tāpatās*, atrodoties pilsētā, ir jāievēro noteikumi, noteikumi ir radušies no *pieredzēm* un nelaimēm (pareizi vsk.: no *pieredzes*), kas ir jautrākais, kas ir *noticies* jaunsardzē (Emīls), lai jums visiem *superīgs*, karsts un ideāls vasaras brīvlaiks, lai visiem *foršs* brīvlaiks.

Secinājumi

Raidījumu vada divi pusaudži Ieva un Emīls Ķīgeļi. Iespējams, viņu stils ir draudzīgi uzspīlēts, mākslīgi veidots, kas varētu traucēt (un, iespējams, traucē) pieaugušiem skatītājiem, vērtējot to no pieaugušo skatu punkta, taču, domāju, attiecīgā vecumposma vienaudžiem raidījums patīk: jaunieši runā un uzvedas ļoti droši, pārliecinoši, ir atraisīti, brīvi, iesaistās un piedalās reklamējamās aktivitātēs (nirst, kāpj pa klinšu sienu, pamācoši, izglītojoši un audzinoši demonstrē bīstamas situācijas uz ielas), vienlaikus vienaudžus izglītojot un iedrošinot.

Paradoksāli, ka vairāk kļūdu ir pieaugušos runā, pie kuriem bērni viesojas, nevis viņu pašu. Tādos gadījumos pieaugušie paši ir sliktas valodas lietojuma paraugs.

Protams, vērtējot bērnu valodu no pedagoģiskā viedokļa, pieņemot situāciju: ja viņi tā runātu latviešu valodas stundās, jebkurš latviešu valodas skolotājs viņiem noteikti aizrādītu par darbības vārdiem, kuru izrunā jāievēro *-īt, -īties, -īnāt, -īnāties* un attiecīgi garais patskanis *ā* (atsevišķās reizēs gan vadītāju runā izskan pareizais – *jūs zināt*); nav tādu formu *manīm, tevīm* u.tml., būtu jāapgūst tie darbības vārdi, no kuriem neveido atgriezeniskās formas (*noticies*). Jāpārdomā arī, cik nepieciešams ir sarunvalodas vārdu *čau, foršs, superīgs, tāpatās* u.c. lietojums – ar šiem vārdiem nedrīkst pārspīlēt. Jaunajiem raidījuma vadītājiem jāpaskaidro, ka vārdi jāizrunā skaidri, saprotami, nedrīkst steigties.

Ieva un Emīls kameras priekšā patiešām jūtas brīvi, nepiespiesti, raidījumiem ir gatavojušies (intervijas jautājumi ir iepriekš sagatavoti, tie netiek lasīti no lapiņas). Katrs bērns kameras priekšā tā nemāk justies, tāpēc uzskatu, ka pieaugušu žurnālistu vērtēšanas kritēriji uz bērnu raidījuma vadītājiem nevar tikt attiecināti, taču gramatikas pamatnormām un leksikas izvēlei noteikti būtu pievēršama lielāka uzmanība.

11.09.2020.

Dite Liepa,

Dr. philol., LU pētniece, RSU docente